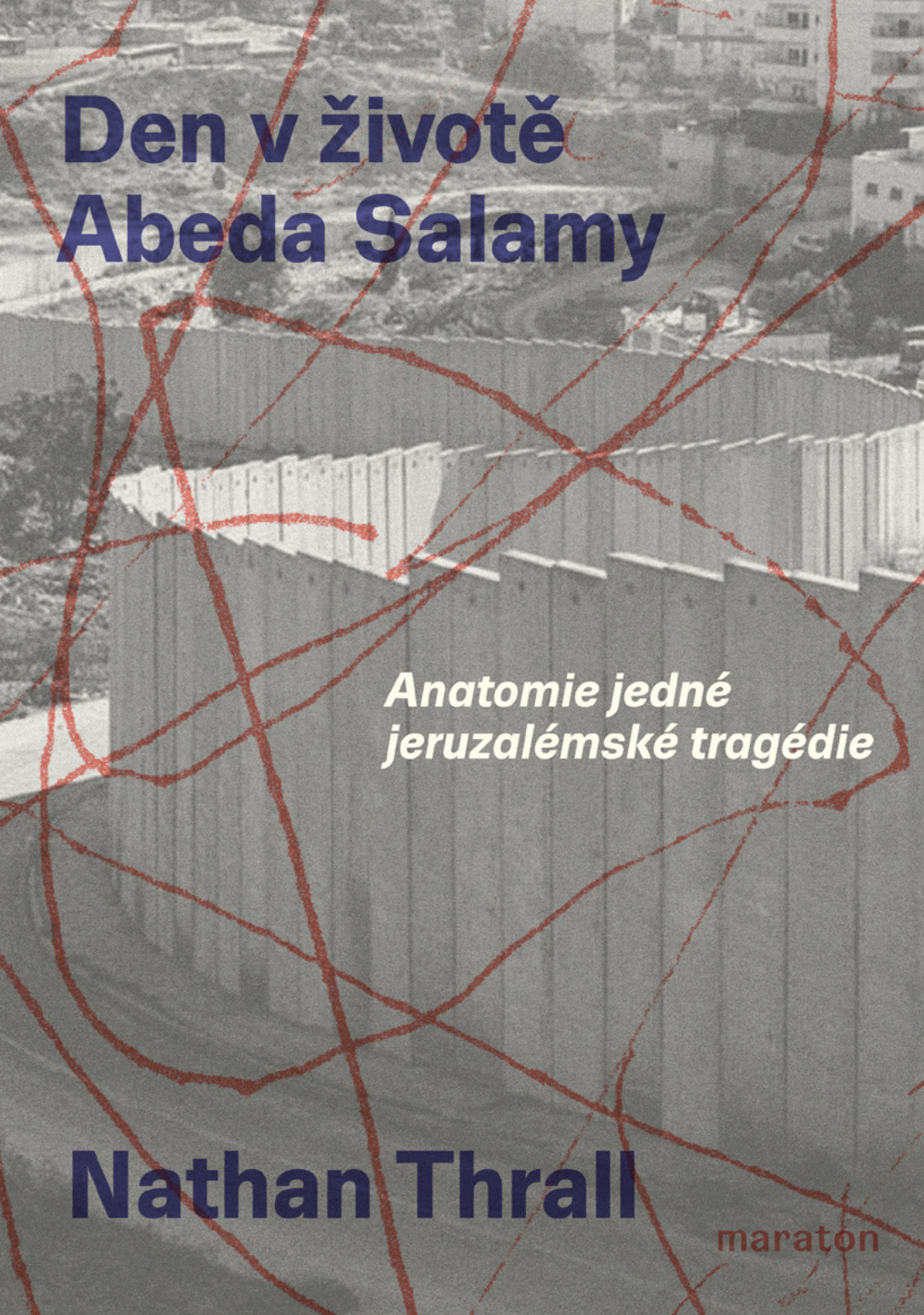

The background of the book cover is a black and white photograph of a tall, grey concrete wall, likely the West Bank Barrier, stretching across the frame. In the distance, behind the wall, a hillside with several buildings is visible. The entire image is overlaid with a network of thick, hand-drawn red lines that crisscross the cover in various directions, creating a sense of chaos or conflict.

Den v životě Abeda Salamy

*Anatomie jedné
jeruzalémské tragédie*

Nathan Thrall

maraton

m

Den v životě
Abeda Salamy

Den v životě Abeda Salamy

*Anatomie jedné
jeruzalémské tragédie*

Nathan Thrall

přeložila Gisela Kubrichtová

Praha 2025
maraton

Nathan Thrall

**A DAY IN THE LIFE OF ABED SALAMA:
Anatomy of a Jerusalem Tragedy**

Copyright © 2023 by Nathan Thrall

Published by arrangement with Metropolitan Books,
an imprint of Henry Holt and Company, New York.
All rights reserved.

Czech edition © Maraton, 2025

Translation © Gisela Kubrichtová, 2025

Afterword © Břetislav Tureček, 2025

ISBN 978-80-88411-44-4

*Nevidíme svůj podíl na tom, co se děje, a tak
některé události nazýváme nešťastnými
náhodami, i když jsou nevyhnutelnými
důsledky našich činů, a jiné události
nazýváme nezbytnostmi jen proto,
že nechceme změnit názor.
– Stanley Cavell*

OBSAH

Postavy / 11

Prolog / 15

ČÁST PRVNÍ: Tři svatby / 21

ČÁST DRUHÁ: Dva ohně / 73

ČÁST TŘETÍ: Hromadné neštěstí / 103

ČÁST ČTVRTÁ: Zeď / 125

ČÁST PÁTÁ: Tři pohřby / 155

Epilog / 189

Poznámka autora / 198

Poděkování / 199

Seznam zdrojů / 202

Seznam map / 221

Rejstřík / 223

Doslov (Břetislav Tureček) / 233

Poznámka překladatelky / 239

POSTAVY

Prolog

Milad Salama, syn Abeda a Haify

Abed Salama, Miladův otec

Haifa, Abedova manželka a Miladova matka

Adam, Miladův bratr

Amín, Abedův bratranec

ČÁST PRVNÍ: Tři svatby

Ghazl Hamdanová, Abedova první láska

Nahíl, Abedova sestra a manželka Abú Wisáma

Abú Wisám, Abedův švagr

Ahmad Salama, Abedův bratranec a Amínův bratr

Nael, Abedův bratr

Abú Hassan, otec Ghazl a Hassana

Hassan, Ghazlin bratr a syn Abú Hassana

Lajla, Abedova švagrová a Waelova manželka

Wael, Abedův nejstarší bratr

Asmahan, Abedova první manželka

Lulu, nejstarší dcera Abeda a Asmahan

Džamíla, Abedova snoubenka z města Kafr Kanna

Wafaa, Haifina sestra

Abú Awní, Haifin otec

ČÁST DRUHÁ: Dva ohně

Huda Dahbúrová, lékařka pracující pro UNRWA a Hádího matka

Abú Faradž, řidič UNRWA

Nidaa, lékárnice UNRWA

Salem, zachránce dětí

Ula Džúlaníová, učitelka ze školy Núr al-Húda

Mustafa, Hudin otec

Kamel, Hudin strýc

Ahmad Dahbúr, Hudin strýc a básník

Ismail, Hudin manžel

Hádí, Hudin syn

ČÁST TŘETÍ: Hromadné neštěstí

Radwan Tawam, řidič autobusu

Sámí, Radwanův strýc

Nadír Morrar, záchranář Palestinského červeného půlměsíce

Eldad Benshtein, pracovník záchranné služby Mada

Dubi Weissenstern, zaměstnanec organizace ZAKA

Bentzi Oiring, zaměstnanec organizace ZAKA

Sár Cur, plukovník Izraelských obranných sil IDF

Tala Bahríová, holčička ze školky Núr al-Húda

Ibrahim Salama, Abedův bratranec a úředník Palestinské autonomie

Abú Mohammad Bahrí, Talin dědeček

Ašraf Kajkas, řidič kamionu

ČÁST ČTVRTÁ: Zeď

Dany Tirza, vedoucí strategického plánování IDF a projektant
separační bariéry

Beber Vanunu, zakladatel osady Adam

Adi Špeter, obyvatel Anatótu

ČÁST PÁTÁ: Tři pohřby

Abú Džihád, Abedův bratranec

Bašír, Abedův mladší bratr

Ruba al-Nadždžar, Bašírova manželka

Nansy Kawasmeová, Saláhova matka a Azzamova manželka

Azzam Dwejk, Saláhův otec

Saláh, syn Nansy a Azzama

Sadine, dcera Nansy a Azzama

Fádí, bratr Nansy

Usáma, bratr Nansy

Faisal, bratr Nansy

Livnat Wiederoová, sociální pracovnice v nemocnici Hadasa

Huda Ibrahimová, sociální pracovnice v nemocnici Hadasa

Chalíl Chury, zdravotník v nemocnici Hadasa

Hája al-Hindíová, Abdulláhova matka

Abdulláh al-Hindí, syn Háji a Háfize

Háfiz, Hájin manžel a Abdulláhev otec

Ahmad, Abdulláhev bratr

EPILOG

Arik Weiss, televizní reportér

Arik Vakniš, obyvatel osady Adam

Duli Jarif, obyvatel Anatótu

PROLOG

Ten večer před nehodou byl Milad Salama celý natěšený na zítřejší školní výlet. „Tati,“ zatahal za loket svého otce Abeda, „musíme nakoupit jídlo na piknik.“ Byli v bytě rodičů Abedovy manželky, kteří měli pár kroků odtud obchůdek se smíšeným zbožím. Abed vedl pětiletého synka jednou z úzkých uliček anatského předměstí Dahijat a-Salam, kde žili.

Na ulici bez chodníků se prodírali mezi zaparkovanými auty a vozy uvízlými v dopravní zácpě. Nad hlavou jim visela soustava kabelů, drátů a světelných řetězů. Nad ní se tyčily věžáky, které čtyřikrát, pětkrát nebo i šestkrát převyšovaly separační bariéru – sedm a půl metru vysokou betonovou zeď, jež obklopovala Anatu. Abed pamatoval nepříliš vzdálené časy, kdy byl Dahijat a-Salam pustou venkovskou končinou a mohl se rozrůstát do šířky, nejen do výšky. V obchodě Abed Miladovi koupil láhev izraelského pomerančového nápoje Tapuzina, tubu chipsů Pringles a jeho oblíbenou sladkost – čokoládové kinder vajíčko.

Abedova žena Haifa byla útlá a světlavá jako Milad. Druhý den časně ráno pomohla chlapci obléct uniformu: košili s bílým límečkem, šedivý svetr s emblémem jeho soukromé základní školy Núr al-Húda a šedivé kalhoty, které mu trochu padaly, a tak si je musel soustavně vytahovat. Miladův devítiletý bratr Adam už byl pryč. Z ulice bylo slyšet tiché troubení bílého školního mikrobuse. Milad rychle dojídal svou obvyklou snídani – sýr labneh okořeněný zátarem a pokapaný olivovým olejem – a vytíral talíř kouskem pítý. S širokým úsměvem posbíral oběd a dobroty na cestu, dal matce pusu na rozloučenou a vystrachal se ze dveří. Abed ještě spal.

Když vstal, bylo venku pošmourné, hustě pršelo a fičel tak silný vítr, že lidé na ulici měli co dělat, aby je neodnesl. Haifa se zamračeně dívala z okna. „To počasí není dobré.“

„Proč si s tím děláš hlavu?“ pohládl ji Abed po rameni.

„Já nevím. Je to jen pocit.“

Abed měl dnes volno. Pracoval v izraelské telefonní společnosti Bezek. Spolu s bratrancem Hilmim jeli autem koupit maso od kamaráda Atefa, který měl v Dahijat a-Salamu řeznictví. Atef tam nebyl, což bylo neobvyklé. Abed se na něj zeptal jednoho z pracovníků.

Atef bydlel v jiné části Jeruzaléma, v Kafr Akabu. Tuto hustě obydlenou čtvrť tvořily vysoké, bez ladu a skladu postavené obytné věžáky a stejně jako Dahijat a-Salam byla od zbytku města oddělena kontrolním stanovištěm – checkpointem – a zdí. Aby se vyhnul každodenním dopravním zácpám a čekání na kontrolách, které mohlo trvat i několik hodin, jezdil do práce oklikou.

Atef hlásil, že někde uvízl, protože je hrozný provoz. Zřejmě někde před ním, na silnici mezi dvěma checkpointy, jedním u uprchlického tábora Kalandia a dalším u vesnice Džaba, došlo k nějaké kolizi. Pár okamžiků nato Abedovi volal synovec. „Nejel dneska Milad na výlet? U Džaby naboural nějaký školní autobus.“

Abedovi se sevřel žaludek. Odešel s Hilmim z řeznictví a nasedl do bratrancova stříbrného džípu. Jeli ranním provozem dolů z kopce, kolem dospívajících kluků, kteří v autodílnách s hebrejskými nápisy začínali opravovat vozy židovským zákazníkům, kolem Miladovy školy a potom podél zdi. Silnice se stáčela kolem sídliště v osadě Neve Ja'akov a šplhala do prudkého svahu k židovské osadě Geva Binjamin, známé pod jménem Adam. Stejně se jmenoval i Miladův starší bratr.

Na křižovatce u Adama vojáci zastavovali auta, která jela směrem k místu, kde se stala nehoda. Tvořila se fronta. Abed vyskočil z džípu. V domnění, že se jedná o drobnou srážku, se s ním Hilmi rozloučil a jel zpátky.

Pouhý den předtím Abed Miladovu šanci jet na výlet málem zmařil. Ne že by měl nějakou předtuchu, šlo jen o nedbalost.

Byl s Hilmim v Jerichu. Zrovna stál na rovné, prašné planině v její níže položeném městě na Zemi, desítky metrů pod úrovní moře, když mu zatelefonovala Haifa a ptala se, jestli zaplatil sto šekelů za Miladův školní výlet. Popravdě řečeno na to zapomněl. Haifa nechtěla, aby Milad jel, ale když viděla, jak hrozně si to přeje, nechala se obměkčit. Milad o tom výletě mluvil už několik dní. Když Haifa volala, pobíhal rozrušeně kolem domu jejich rodičů a nemohl se dočkat, až přijde otec a půjdou spolu nakupovat dobroty. Teď bylo pozdě. Jestli to Abed nestihne, než se zavře škola, Milada druhý den ráno nepustí do autobusu.

Bylo odpoledne, ale chladno a zataženo, už se začínalo schylovat k zítřejší bouřce. V dálce ševalily větve datlových palem. Abed řekl Hilmimu, že si musejí pospíšet zpátky.

Hilmi byl v Jerichu za obchodem. Nedávno zdědil sedmdesát tisíc dolarů a chtěl je investovat do pozemků. V Anatě, kde Salamovi žili, už skoro nic ke koupi nebylo. Kdysi to bývalo jedno z nejrozpínavějších měst na Západním břehu Jordánu. Dlouhý pás, který se rozprostíral na východ od stromy lemovaných hor Jeruzaléma až k bledě žlutým kopcům a pouštním vádím na okraji Jericha. Ale Izrael skoro všechnu půdu v této oblasti zkonfiskoval, nebo na ni Abedovi, Hilmimu a lidem z Anaty znemožnil přístup. Z města o rozloze tří tisíc hektarů zbylo dnes sotva dvěstěšedesátihektarové torzo. Proto tedy Jericho.

Abed a Hilmi pospíchali, aby se včas dostali do školy. Najeli na hlavní izraelskou dálnici, vedoucí od východu na západ. Vystoupali na horský hřeben, minuli brány tří židovských osad postavených na anatské půdě a beduínskou vesnici Chán al-Ahmar, jejíž chatrče jsou roztroušeny na pozemku Abedova dědečka. Když odbočili na silnici Abú George, viděli olivové háje, které patřily Abedovi a jeho bratrům, dnes zabrané osadníky. Dále je cesta vedla neda-leko od nechvalně známé oblasti E1, kde Izrael plánoval vystavět několik tisíc nových bytových jednotek a hotelových pokojů, a ještě průmyslovou zónu. Když vystoupali na poslední kopec, projeli

kolem osady Anatót a přilehlé vojenské základny, která se rovněž nachází na pozemcích rodiny Salamů.

V Anatě Abed a Hilmi zamířili k budově školy, která stála na samém okraji města, přímo u separační zdi. Areál byl tichý a téměř prázdný. Abed proběhl kovovou bránou a utíkal přes umělý trávník do haly. Řekl sekretářce, že chce zaplatit školní výlet.

„Už je pozdě. Máme zavřeno.“

Abed spěchal po schodech nahoru a našel učitelku, kterou znal, Mufidu. Ta zavolala řediteli, který dal pokyn sekretářce, a Abed šel zpátky dolů zaplatit. Ulehčeně si oddechl. Milad na výlet pojede.

Když Abed na křižovatce v Adamu vystoupil z Hilmiho SUV, přešlo. Měl na sobě dlouhý černý kabát, který si oblékl, protože očekával, že bude bouřka. Jak se blížil k místu nehody, narůstala v něm nervozita. Nakonec skoro běžel. Pak uviděl vojenský džíp, který jel stejným směrem. Zastavil ho a řekl hebrejsky vojákům, že v autobuse možná byl jeho syn. Požádal je, aby ho svezli. Odmítli to. A tak se Abed rozeběhl. Nejdřív autobus neviděl, protože mu ve výhledu bránil osmnáctikolový návěs, stojící napříč přes dva pruhy tříproudé silnice. Mačkaly se tam spousty lidí, viděl i pár známých rodičů, kteří se hnali k bouračce.

„Kde je ten autobus?“ ptal se Abed. „Kde jsou děti?“ Za okamžik ho spatřil převrácený na boku, prázdnou ohořelou karoserii. Abed neviděl žádné děti, žádné učitele, žádné sanitky. V davu zahlédl jednoho bratrance, kterého neměl moc rád, Amína. Před pár lety se spolu ošklivě poprali a Abed skončil v nemocnici. Amín teď pracoval pro Palestinskou organizaci preventivní bezpečnosti, která působila v městských centrech na Západním břehu jako izraelský donucovací orgán. Byl známý jako jeden ze zkorumpovaných policistů, kteří obírali lidi.

„Co se stalo?“ zeptal se Abed.

„Strašná bouračka,“ odpověděl Amín. „Vynesli ohořelá těla z autobusu a položili je na zem.“

Abed s bušícím srdcem odběhl od Amína. Kdo mohl říct něco takového otci? To bylo poprvé, co Abed slyšel o tom, že někdo zemřel. Teď už se té příšerné představy nedokázal zbavit. Abed se nořil hlouběji do davu, v hlavě mu zněla Amínova slova.

Vířily kolem něj zvěsti, které se nesly od úst k ústům: děti ze školky byly odvezeny na kliniku v a-Ramu, dvě minuty cesty odtud; jsou v Ramě, izraelské vojenské základně u vjezdu do a-Ramu; jsou ve zdravotním středisku v Ramalláhu; byly převezeny z Ramalláhu do nemocnice Hadasa na hoře Skopus. Abed se musel rozhodnout, kam má jít. Se svým zeleným průkazem ze Západního břehu nemá dovoleno vstoupit do Jeruzaléma a ptát se v Hadase. Šuškanďa o a-Ramu zněla nepravděpodobně, protože tam nebyl žádný špitál. Nejvěrohodněji vypadalo zdravotní středisko v Ramalláhu. Poprosil dva neznámé lidi o svezení. Měli za sebou dvouapůlhodinovou cestu z Džanínu a mířili opačným směrem, ale bez váhání souhlasili.

Trvalo dlouho, než se dostali z kolony kolem místa nehody. Na silnici z Jeruzaléma do Ramalláhu projeli kolem zábavního centra Země dětí, kde touhle dobou už školka měla být. Na střeše mělo jednu z Miladových oblíbených komiksových postaviček, obrovitého SpongeBoba.

V Ramalláhu Abed a ti dva laskaví neznámí lidé nakonec dojeli k nemocnici. Tam panoval naprostý chaos – houkaly sirény sanitek, zdravotníci převáželi raněné děti na pojízdných lůžkách, zděšení rodiče křičeli a plakali, televizní štáby dělaly rozhovory s nemocničním personálem. Abed si razil cestu tím blázcem se sevřeným hrdlem a splašeným srdcem a snažil se potlačit narůstající děs. Ale mysl ho neposlouchala. Místo toho se soustředila na jednu neodbytnou myšlenku: Je to trest za to, co jsem provedl Asmahan?

Část první

TŘI SVATBY

I

Každý, kdo znal Abeda za jeho mládí, by vám řekl, že je mu souzeno, aby si vzal jistou dívku. Nebyla to však Haifa ani Asmahan. Byla to dívka jménem Ghazl.

Poznali se v polovině osmdesátých let, kdy byla Anata klidná a venkovská, spíš vesnice než město. Čtrnáctiletá Ghazl chodila do prvního ročníku anatské dívčí školy. Abed byl v posledním ročníku chlapecké školy naproti přes ulici. V těch dobách se v Anatě všichni navzájem znali. Více než polovina vesnice pocházela z některé ze tří velkých rodin, jež měly téhož společného předka, muže jménem Alawi. Abedova rodina, Salamovi, byla největší. Druhá největší byla rodina Ghazl, Hamdanovi.

Rodovou linii samotného Alawiho bylo možné sledovat až k člověku, který založil Anatu a byl potomkem zakladatele súfismu z 12. století. Jmenoval se Abdel Salám Rifaj. Tento muž přicestoval z Iráku, aby navštívil mešitu al-Aksá v Jeruzalémě, a potom se usadil v Anatě, která byla snad pojmenována po kanaánské bohyni Anát nebo po biblickém městě Anatót. V dětství Abed a jeho sourozenci chodili po silnici ke kamenné hrobce Abdela Saláma Rifaje a zapalovali svíčky v klenuté svatyni. Ta se později stala místem odpočinku pro izraelské vojáky, po kterých tu zůstávaly nedopalky cigaret a prázdné lahve od piva.

Abed bydlel pod kopcem pár desítek metrů od dívčí školy, v prvním patře dvoupodlažního vápencového domu. Přízemí sloužilo jako chlév pro kozy a ovce a kurník pro slepice. Abedův otec miloval zvířata, a kozy zvlášť. Dával jim semínka, oříšky nebo sladkosti. Dospívající Abed někdy brával ovce na pastvu do údolíčka mezi Anatou a novou židovskou osadou Pisgat Ze'ev.

Za Abedova mládí obklopovala Anatu neohraničená pšeničná a čočková pole a po krajině byly roztroušeny olivovníky a fíkovníky.

Velké rodiny spávaly pohromadě v jedné místnosti na podlaze pokryté tenkými matracemi. Domy měly záchody venku a ženy nosily na hlavě velké džbány s vodou z nedalekého pramene. Každý pátek se do obývacího pokoje donesly obrovské džbery a všechny děti se koupaly. Potom se s mokřými vlasy a v čistých šatech postavily do řady a jedno po druhém políbením ruky děkovaly svým otcům. Na oplátku od nich dostávaly pusy na čelo a příslib útěchy a blaženosti, požehnání *na'eeman*.

Anata se začala měnit poté, co ji a celý Západní břeh během války v roce 1967 dobyl Izrael. Do té doby tuto oblast spravovalo Jordánsko. V následujících desetiletích Izrael podnikal celou řadu opatření k její judaizaci a okupovaná území se pod jeho vlivem demograficky i geograficky proměňovala. Vláda kousek po kousku v Anatě zabírala půdu, vydala stovky demoličních příkazů, část města připojila k Jeruzalému a centrum města ohraničila nově postavenou zdí. Zbytek zkonfiskovala a vybudovala v něm čtyři osady, několik osadnických stanic neboli outpostů, vojenskou základnu a dálnici, která byla uprostřed rozdělena další zdí, aby osadníci neviděli provoz v palestinské části. Městské přírodní koupaliště a pramen se staly izraelskou přírodní rezervací, do níž měli osadníci z Anatótu přístup zdarma, ale od lidí z Anaty se vybíralo vstupné. Cesta k prameni vedla přes osadu, do níž Palestinci nemohli vstoupit bez zvláštního povolení, proto museli volit jinou trasu s dlouhou zajižďkou po rozbité polní cestě.

Palestince z Anaty rok od roku pohlcovala městská struktura expandujícího Jeruzaléma, který spolkl Staré město i zbytek Východního Jeruzaléma, ale také půdu více než dvou tuctů přilehlých vesnic, které byly všechny zabrány Izraelem. Obyvatelé Anaty jezdili auty po izraelských vícepruhových dálnicích, nakupovali jídlo v řetězcích jeho supermarketů, používali hebrejštinu v kancelářích jeho výškových budov, v nákupních centrech a kinech. Společenské zvyklosti v Anatě se však nezměnily. Předmanželské vztahy byly zakázány, manželství bývala často sjednávána, a aby se v rodině